

TA'LIM MUASSASALARIDA MA'NAVIY-AXLOQIY TARBIYANI TASHKIL ETISHDA GEYMIKATSIYA VA MULTIMEDIA USULLARINING O'RNI

Xolmo'minova Dildora To'rayevna

TMC instituti Pedagogika va psixologiya

kafedrası katta o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17678134>

ARTICLE INFO

Received: 11th November 2025

Accepted: 12th November 2025

Published: 22nd November 2025

KEYWORDS

*geymikatsiya, multimedia,
tarbiya, axloqiy tarbiya, ta'lim,
ma'naviyat, texnologiya,
qadriyat, urf-odat, innovatsion
ta'lim.*

Zamonaviy ta'lim jarayonida ma'naviy-axloqiy tarbiya masalasi ilmiy va amaliy jihatdan eng dolzarb yo'nalishlardan biri hisoblanadi. O'sib kelayotgan avlodda vatanparvarlik, burch va mas'uliyat, hurmat, mehr-oqibat, adolat, tinchliksevarlik kabi fazilatlarni shakllantirish davlat ta'lim siyosatining ustuvor vazifalaridan biridir. Bugungi kunda yoshlarning dunyoqarashi, qiziqishlari va o'quv motivatsiyasi keskin o'zgarib bormoqda. An'anaviy metodlar bilan bir qatorda ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlarni qo'llash ehtiyoji kuchaymoqda.

Shu nuqtai nazardan, geimifikatsiya (gamification) va multimedia texnologiyalari ma'naviy-axloqiy tarbiyani yanada samarali tashkil etish, o'quvchilarni faol ishtirok etishga undash, ularning hissiy-intellektual faolligini kuchaytirishda katta imkoniyat beradi. Ushbu maqolada mazkur usullarning mohiyati, afzalliklari va ta'lim jarayoniga integratsiya qilish yo'llari keng yoritiladi.

1. Ma'naviy-axloqiy tarbiyaning zamonaviy talablari

Ma'naviy-axloqiy tarbiya nafaqat bilim berish, balki shaxsning ichki dunyosini shakllantirish, qadriyatlar tizimini mustahkamlash, jamiyat oldidagi mas'uliyatini tushuntirish jarayonidir. XXI asr sharoitida tarbiyaning quyidagi talablari dolzarb hisoblanadi:

Osiyona qadriyatlar va milliy urf-odatlar uyg'unligi;

Shaxsiy ong va axloqiy tanlov uchun mas'uliyatni rivojlantirish;

Raqamli madaniyat va media savodxonlikni tarbiyalash;

Globalashuv sharoitida madaniy identifikatsiyani mustahkamlash;

Innovatsion ta'lim shakllaridan foydalanish.

An'anaviy darslar ko'pincha monolog tarzida o'tishi, o'quvchilar passiv holatda qolishi mumkin. Bugungi avlod esa vizual, interaktiv, raqamli vositalar orqali osonroq o'rganadi. Shu bois ma'naviy tarbiyaga zamonaviy texnologiyalarni joriy etish muhim.

2. Geimifikatsiya: nazariy asos va ta'limdagi ahamiyati

ABSTRACT

Ushbu maqolada ta'lim muassasalarida ma'naviy-axloqiy tarbiyani tashkil etishda geymikatsiya va multimedia usullarining o'rnini haqida fikrlar batafsil yoritilgan.

2.1. Geimifikatsiyaning mazmuni

Geimifikatsiya — bu o'yin elementlarini o'yin bo'lmagan jarayonlarga qo'shish orqali motivatsiyani oshirish usuli. U quyidagi elementlarni o'z ichiga oladi:

ball yoki reytinglar tizimi,
badge (mukofot belgilar),
bosqichlar (levels),
raqobat va hamkorlik elementlari,
topshiriq-missiyalar,
motivatsion hikoyalar (storytelling).

Geimifikatsiya ta'lim jarayonida o'quvchilarning faolligi, emotsional ishtirokini oshiradi hamda ma'naviy-axloqiy mavzularni qiziqarli formatda o'rganish imkonini yaratadi.

2.2. Ma'naviy-axloqiy tarbiyadagi roli

Geimifikatsiya orqali tarbiyaviy jarayon o'ziga xos tarzda jonlanadi:

Axloqiy tanlov vaziyatlarini simulyatsiya qilish mumkin;

O'quvchilar vatanparvarlik, adolat, mas'uliyat kabi fazilatlarni o'yin kontekstida sinab ko'radilar;

Darslarda o'quvchi faollashadi, fikr bildiradi, muammolarni mustaqil hal qiladi;

Raqobat emas, hamkorlik tamoyili kuchayadi;

To'g'ri axloqiy qaror qabul qilish uchun psixologik ko'nikmalar rivojlanadi.

Masalan: "Axloqiy tanlovlar labirinti" kabi geimifikatsiya qilingan mashg'ulotlar orqali o'quvchilar turli hayotiy vaziyatlarda qanday yo'l tutishni o'rganadilar.

3. Multimedia texnologiyalarining ta'limdagi o'rni

3.1. Multimedia vositalari

Multimedia — matn, ovoz, video, animatsiya, grafik va interaktiv elementlarning uyg'unlashgan holda qo'llanishi demakdir. Hozirda o'quv jarayonida eng ko'p qo'llaniladigan vositalar:

video roliklar,
motivatsion animatsiyalar,
virtual ekskursiyalar,
audio-kitob va podkastlar,
interaktiv testlar,
virtual reallik (VR) va kengaytirilgan reallik (AR) platformalari.

3.2. Ma'naviy tarbiyadagi imkoniyatlari

Multimedia vositalari o'quvchi ongiga kuchli ta'sir ko'rsatadi:

Milliy qadriyatlar bo'yicha video hikoyalar emotsional ta'sirchanlikni oshiradi;

Virtual ekskursiyalar orqali tarixiy joylar, masjidlar, muzeylar, milliy me'moriy obidalar bilan tanishish mumkin;

Animatsiyalar axloqiy masalalarni sodda, tushunarli shaklda yetkazadi;

Podkastlar o'quvchilarda tinglab o'rganish ko'nikmasini rivojlantiradi;

VR texnologiyalari orqali "axloqiy tanlov simulyatori" kabi loyihalarni amalga oshirish mumkin.

Multimedia, ayniqsa, ma'naviyatga oid abstrakt tushunchalarni konkretlashtirishda juda samarali.

4. Geimifikatsiya va multimedia integratsiyasi: zamonaviy pedagogik yondashuv

Zamonaviy ta'limda ushbu ikki yo'nalishning integratsiyasi yuqori samaradorlik beradi. Buning natijasida dars:

vizual,

interaktiv,

emotsional,

motivatsion,

yuqori darajada esda qolarli

bo'ladi.

Integratsiyalashgan o'quv faoliyati misollari

"Ma'naviy qadriyatlar bo'yicha quest-o'yin"

O'quvchilar multimedia orqali berilgan videotopshiriqlarni bajaradi, QR-kodlar orqali keyingi bosqichga o'tadi.

"Halollik sinovi" VR simulyatori

O'quvchi virtual tarzda turli axloqiy tanlovlar vaziyatiga tushadi va qaror qabul qiladi.

"Yaxshi amal kuni" geimifikatsiya platformasi

O'quvchilar qilgan ezgu ishlar uchun ball to'plashadi (mehribonlik, yordam, tozalik, hurmat).

"Multimedia hikoya tahlili"

O'quvchilar milliy ertak yoki tarixiy voqeani animatsiya ko'rinishida tomosha qilib, undan axloqiy xulosa chiqaradilar.

5. Geimifikatsiya va multimedaning pedagogik afzalliklari

Motivatsiya ortadi – o'quvchi jarayonning faol ishtirokchisiga aylanadi.

Axloqiy tushunchalar osonroq o'zlashtiriladi – vizual va amaliy ko'rinishlarda yetkaziladi.

Tarbiyaviy jarayon samaradorligi oshadi – emotsional ta'sir kuchayadi.

Tengdoshlar bilan hamkorlik – ijobiy ijtimoiy ko'nikmalar shakllanadi.

Ixtiyoriy o'rganish kuchayadi – o'yin elementlari sababli o'quvchi o'zi xohlagan holda ishtirok etadi.

Axborot texnologiyalaridan oqilona foydalanish odati shakllanadi.

Kreativ fikrlash rivojlanadi.

6. Qo'llashda e'tiborli bo'lish kerak bo'lgan jihatlar

O'yin mazmuni tarbiyaviy g'oya bilan uyg'un bo'lishi shart;

O'yin elementlari haddan tashqari ko'paytirilmasligi kerak (aks holda diqqat bo'linadi);

Multimedia vositalari yosh xususiyatlariga mos bo'lishi kerak;

O'qituvchi jarayonning yetakchi pedagogik maqsadini yo'qotmasligi zarur;

Texnik vositalar ta'limni boyitishi, ammo o'qituvchini to'liq almashtirmasligi shart.

Ta'lim muassasalarida ma'naviy-axloqiy tarbiyani samarali tashkil etish uchun geimifikatsiya va multimedia texnologiyalaridan foydalanish yuksak natijalar beradi. Ular o'quvchilarni faollikka undaydi, tarbiyaviy mavzularni zamonaviy, jozibali va qiziqarli shaklda o'rganishga imkon yaratadi. Eng muhimi, o'quvchi ma'naviy qadriyatlarini nazariya sifatida emas, balki amaliy faoliyat, o'yin, vizual holatlar orqali chuqurroq his qiladi va anglaydi.

Zamonaviy ta'limning vazifasi — ma'naviy tarbiyani yoshlar dunyoqarashiga mos formatda yetkazishdir. Geimifikatsiya va multimedia esa bu yo'lda eng samarali vositalardan biri bo'lib, kelajak avlodning barkamol shaxs bo'lib shakllanishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. "Pedagogika" ensiklopediya. "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" Davlat ilmiy nashriyoti. – Toshkent, 2015.
2. Yusuf Xos Hojibning Qutadg'u bilig asari. G'afur G'ulom nomidagi Badiiy adabiyot nashriyoti. – Toshkent, 1971-y.
3. Ал-Беруний Абу Райхон. Книга об индийских рашиках. Пер. и прим. Б.А. Розенфельда. В кн.: из истории науки и техники в странах Востока. Вып. 3, 1963.
4. Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf. Ruhiy tarbiya. – T.: "Sharq", 2010. – 241-b. A.
5. Avloniy. Turkiy guliston yoxud axloq. – T.: "O'qituvchi", 1992. – 22-23-betlar.
6. 100 mumtoz faylasuf. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2017. – 416-b